BESTILL MARKAKALENDEREN FOR 2023 – SE BAKSIDEN

GREVLINGEN

MEDLEMSBLAD | NATURVERNFORBUNDET I OSLO OG AKERSHUS (NOA) | NUMMER 3 | 2022 | 41. ÅRGANG

Hovedtema:

KUNNSKAPSBASERT AREALFORVALTNING?

Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus

AKTIVITETSKALENDER – DEL 1

Se NOAs hjemmeside og facebook-side for nærmere informasjon om arrangementene.

HØSTPUST

Tirsdag 6. sept. | Tirsdag 20. sept. | Tirsdag 11. okt. Tid: kl.10–12.30
Sted: Bygdøy Sjøbad | Påmelding: maria@noa.no
Det blir mat, bål og naturmeditasjon. Naturmeditasjon er et viktig verktøy for å senke skuldrene og kan også gi en mer nærværende tilstedværelse i møte med naturen.

50-ÅRS FEIRING FOR NATURVERNFORBUNDET I BÆRUM

Søndag 25. sept. Tid: kl. 11–15
Sted: Sjøholmen, Sandviksveien 130, Blommenholm | Påmelding: Nei
Det legges opp til en dag for hele familien, med underholdning for barn og voksne. Stabekk Janitsjar spiller, Bærum dykkerklubb filmer under vann, det blir quiz, sangleker og et spennende foredrag. Det blir også gratis servering av pølser og kaker, brus og kaffe.

SMAK PÅ NATUREN TUR

Tirsdag 27. sept. Tid: kl. 10–12.30 |Søndag 9. okt. Tid: kl. 11
Sted: Haugerud Frivillighetssentral | Påmelding: Nei
Bli kjent med spiselige ville høstvekster.

GUIDET TUR I VERNEVERDIG SKOG - LANGEVANN RUNDT

Søndag 9. okt. Tid: se under www.ostmarkasvenner.no
Sted: Langevann i Østmarka | Påmelding: Østmarkas Venner
Opplev den verneverdige skogen rundt Langevann i Østmarka. Gammel urørt skog gir en mer mangfoldig naturopplevelse, da det finnes mange flere arter.

NATUREN VI MISTER

Tirsdag 11. okt. Tid: kl. 18–20
Sted: Litteraturhuset i Oslo | Påmelding: Nei
Presentasjon av tre bøker om naturtap. Se omtale i egen annonse.

LYSVANDRING

Torsdag 13. okt. Tid: kl. 18
Sted: Tokerudbekken/Alnaelva | Påmelding: Nei
Bli med på en magisk opplevelse i høstmørket.

NATURFILOSOFISK SEMINAR

Lørdag 15. okt. Tid: se under naturvernforbundet.no/noa/
Haraldsheim i Oslo | Påmelding: gjermund@noa.no
Vi dykker inn i natur og økofilosofi. Vi diskuterer arven etter Arne Næss, og hvilken plass naturfilosofien har og kan få i dagens samfunn.

SAMMEN FOR NATUREN

Lørdag 15. okt. Tid: kl. 13–14.30
Eidsvolls Plass | Påmelding: Nei
Vi ønsker å belyse at naturen er under angrep fra alle kanter og vise at vi er mange som står sammen og bryr oss om den. Markeringen vil bestå av en rekke appellanter som dekker hvert sitt tema, samt to kulturelle innslag. Innleggene vil handle om bynatur, fjord, rovdyr, hytteutbygging, myr, skogforvaltning, motorveiutbygging og pollinatorer.

SE FLERE AKTIVITETER PÅ SIDE 21

GREVLINGEN

Medlemsblad
Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus (NOA)
Sognsveien 231
0863 Oslo

Telefon 22 38 35 20
noa@noa.no, www.noa.no
Bankgiro 1280.05.02347

Redaktør:
Ingunn Lund-Vang
918 17 453
lundvangingunn@gmail.com

Forsidebildet: Deler av Jølsen-området består av nesten ren almeskog. Her en storvokst alm. COWI hadde ikke engang sett at det vokste alm her.
Foto: Sverre Solberg.

© Naturvernforbundet i Oslo og Akershus 2022. All tekst i artiklene kan fritt gjengis med referanse til Naturvernforbundet i Oslo og Akershus' kvartalsskrift Grevlingen, årgang, nummer, artikkelforfatter og artikkel. Fotografiene skal kun kunne gjengis etter innhentet tillatelse av fotograf og Grevlingens redaksjon.

ISSN 0803-6357

BLI MEDLEM
GI NATUREN EN STEMME

MEDLEMSKONTIGENT:
Hovedmedlem: 390,-
Familiemedlem: 450,-
Student: 200,-
Førsteårskontingent for student: 50,-
Pensjonist: 200,-

Kontoret på Søndre Sandås ved Sognsvann er åpent mandag, tirsdag og torsdag, kl. 10–14.

Grevlingen er miljøvennlig produsert og derfor svanemerket.

Trykk: itGrafisk
Opplag: 8.900

LEDER

Hovedtemaet i årets nest siste utgave av Grevlingen er kunnskapsbasert arealforvaltning. Naturmangfoldet taper i norsk natur, og verdifull natur spises opp bit for bit. Vi har tatt for oss forskjellige tema innen arealforvaltning, her er det mye god læring.

Geir Gaarder har skrevet saken «Kunnskapsgrunnlaget i konsekvensutredninger» og tar for seg forskjellige problemstillinger innen temaet.

Den såkalte miljøsertifiseringen i skog fungerer ikke, det hogges i skog med uerstattelige miljøverdier. Gjermund Andersen skriver i saken «Bukken og havresekken i norsk skogforvaltning» om miljøregistering i norsk skog.

Det er en kamp om arealene i Norge, sier Sigmund Hågvar, som forteller om viktigheten av å ta vare på artenes leveområder. Hågvar skriver også om det viktige arbeidet med vern av naturen i Oslos elvedaler. Nikolai Norman, Noas styreleder, gir oss en oppsummering i Brennatunet-saken som NOA har jobbet med.

En av landskapstypene som er sterkt truet av arealutbygging er slåtteengene. Situasjonen for slåtteengene og alle insektene, derav de mange pollinatorene som lever der, er kritisk. Slåttengene forsvinner sakte, men sikkert, når disse omgjøres til veier, boligområder og annen utbygging. Naturvernforbundet i Nes har laget et godt hefte om slåtteenger som du kan lese mer om i bokomtalen.

NOA byr på en rekke aktiviteter denne høsten. Ta en titt på vår aktivitetskalender. Kanskje det frister med et avstressende Høstpust? Vi håper også at mange av våre medlemmer tar turen til arrangementet «Naturen vi mister» på Litteraturhuset i Oslo 11. oktober. Der presenteres tre bøker om naturtap, økosorg og håp. Den 15. oktober kan vi endelig igjen samles til Naturfilosofisk seminar 2022. Her blir det blant annet en presentasjon av den norske naturfilosofiske tradisjonen, og flere av dagens filosofiske stemmer deltar med sin egen naturfilosofi. Håper vi ser deg der!

Ingunn Lund-Vang, redaktør

ARTIKLENE I DENNE UTGAVEN AV GREVLINGEN

- Kunnskapsgrunnlaget i konsekvensutredninger - noen utfordringer
- Bukken og havresekken i norsk skogforvaltning
- Kampen om arealene
- Misvisende naturrapport fra COWI i Lillestrøm kommune
- Naturverdier i Vanakleivdalen-Svarttjerndalen
- Bærum vil bygge boliger på en eiendom med rødlistede naturtyper
- Oslo sine elvedaler: Et eksempel på kunnskapsbasert forsøk på vern
- Brennatunet – hva oppnådde NOA?
- Dikt
- Sommertreff i det grønne
- Naturen vi mister, Litteraturhuset
- Stubbesitter
- Bokomtale

”Nei men se! Voksende måne der ute! – og den ene skyen på nattehimmelen som følger sin vei, sva marga. Våre liv er på mange måter som skyenes, de trer frem fra en usynlig sammenheng og løser seg opp igjen. Jeg håper jeg alltid beholder gleden ved å følge skyens vei.”

Arne Næss,
Sva Marga – følg din vei

TELEFONEN VÅR ER BETJENT MANDAG, TIRSDAG OG TORSDAG FRA KL 10.00 TIL KL 14.00.

Av Geir Gaarder

Kunnskapsgrunnlaget i konsekvensutredninger – noen utfordringer

Hovedutfordringen kan kanskje virke som en rimelig enkel problemstilling med et par klare svar: Vi må bare få nok ressurser og kompetente fagfolk til å gjøre jobben.

Dette er utvilsomt svært viktige premiss, men løsningene er etter mitt syn mer kompliserte. Det første vi må spørre oss er kunnskapen om **hva** og **hvorfor**? I denne artikkelen er det *naturmangfoldet* som er temaet, og som begrepet beskriver, er naturen mangfoldig. For å utrede konsekvenser må det tas valg – gjøres store forenklinger, for å få temaet håndterbart. Og valgene kan ved flere korsveier gi svært ulike resultat.

Og hvorfor – hva er egentlig formålet? Dette må være tydelig og ikke minst, en må passe på så en ikke taper det av synet underveis i prosessen. Faren for at vikarierende motiver trekkes inn er bare ett av problemene. Ting kan bli så innviklet at en simpelthen mister oversikten, og fristelsene for å ta snarveier rundt (og vekk fra) utfordringene er der hele tiden.

Og for å gjøre det ennå vanskeligere: I praksis er det aldri snakk om bare et enkelt mål. Vi har normalt flere ulike mål vi forsøker å tilfredsstille samtidig, både sammenfallende og motstridende mål. Og selv om vi sier vi søker «sannheten», så er dette aldri så enkelt. Virkeligheten er kompleks, og vår forståelse av den så begrenset, at vi bør være svært forsiktig med å tro at vi kan finne svaret med to streker under. Min oppfatning er at det kan være vanskelig nok å få til et rimelig samsvar om virkelighetsforståelsen innenfor et avgrenset fagmiljø.

Hva skal vi ha kunnskap om?

Mitt utgangspunkt her er naturmangfoldlova. Den er fundamentet og viser forventningene og kravene til hvordan vi skal behandle og bevare naturmangfoldet. §4 og §5 gir oss forvaltningsmålene for arter og naturtyper, mens §§8-12 er de operative paragrafene. §8 retter seg mot hva vi vet, §9 mot hva vi ikke vet og §10 setter denne kunnskapen i perspektiv både i tid (samlet belastning) og rom (økosystemtilnærming). I neste runde har vi regler og veiledning for hvordan datagrunnlaget skal brukes til å vurdere verdier, påvirkning og konsekvenser, gitt i forskrifter, håndbøker og annet veiledningsmateriale.

Selv om mål og metoder kan være klare og ryddige, ligger det mange viktige valg skjult bak den operative metoden og ofte også den praktiske bruken i konkrete saker. Hvor sterkt skal naturtyper vektlegges kontra arter? Hvilke geografiske nivåer skal vektlegges (er det selve tiltaksområdet med nærliggende areal, hele kommunen eller regionen)? Hvordan skal en egentlig beregne samlet belastning og økosystemtilnærming? God bruk av §10 er etter mitt syn helt avgjørende for å bevare naturmangfoldet, men nåværende veiledning er både vag og mangelfull. Det er typisk at mange konsulenter legger størst ressurser i å beskrive kunnskapsgrunnlaget (§8) godt. Usikkerhet og føre-var-prinsippet (§9) behandles med varierende grad av saklighet og grundighet. Mest lettvint, tilfeldig og overfladisk blir gjerne behandlingen §10. Det burde vært motsatt, der §10 ble grundigst behandlet og fikk størst betydning i saksbehandlingen. Allerede her står vi derfor ovenfor både et paradoks og en stor utfordring i konsekvensutredningene!

Kvalitetsbegrepet

En god konsekvensutredning er av høy kvalitet. Men, hva innebærer egentlig god kvalitet i denne sammenheng? Det er ikke like opplagt.

En utfordring er etter mitt syn at både konsulenter og andre miljøinteresserte kan ha et for snevert fokus. Antall rødlistearter og verdisetting av naturtyper er det eneste som teller. Det er likevel først når man klarer å beregne hvilke utslag et tiltak har på disse artene og naturtypene, at vi har forutsetningene for å ta vare på naturmangfoldet. Det hjelper lite å påvise truede arter, hvis konsekvensene blir vurdert i et snevert romlig og tidsmessig perspektiv (dvs. økosystemtilnærming og samlet belastning behandles for dårlig). Advarsler om at usikkerheten er høy har heller ikke effekt hvis dette ikke følges opp i vurdering av konsekvens og valg av tiltak.

For å få gode kvalitetsvurderinger, må vi ha et

bredt perspektiv på hva som kjennetegner høy kvalitet. Tennøy (2014) trekker fram fire kriterier når kvaliteten på konsekvensutredninger skal vurderes:

1. Usikkerhet i forutsetninger, data og resultater må komme tydelig frem, også for beslutningstakere.
2. Analysene må være transparente og etterprøvbare; det må fremgå hvordan analysene er gjennomført, samt hvilke forutsetninger, data og metoder som er brukt.
3. Analysene og fremstillingene må være hederlige, de må opplyse om positive og negative konsekvenser så godt som mulig og de må ikke være vinklede.
4. Analysene og fremstilling av resultatene må presenteres for beslutningstakerne på måter som er forståelige ved at det fremgår tydelig hva som er undersøkt og hvordan, og hva som er funnet og hvilke konsekvenser prosjektet sannsynligvis vil ha.

De fleste konsulenter unngår subjektive formuleringer og er flinke til å vise til standardiserte, veletablerte metoder. Utfordringen ligger i å se om det er gjort tvilsomme, skjulte valg i prosessen, og kanskje ikke minst hvor stor usikkerheten er, samt i neste omgang hvilke følger dette burde fått ved beregning av konsekvens. Dette var en av de mest interessante og viktige erfaringene vi gjorde når vi evaluerte småkraftutredninger for noen år siden (Gaarder & Høitomt 2015). Det som ble slått stort opp var at vi fant så mange flere rødlistearter enn de andre kartleggerne. At de fleste konsulenter (det fantes positive unntak) ikke klarte å anslå omfanget av usikkerhet i egne utredninger, og i neste omgang heller ikke klarte å følge dette opp når de skulle vurdere konsekvensene, virket mindre interessant. På tross av at det er dette som er virkelig viktig. Det er fullt mulig å ha høy kvalitet på en utredning selv om usikkerheten er stor, bare en klarer å beskrive og synliggjøre dette på en god og ryddig måte!

Jeg tror faktisk det snevre perspektivet på kvalitet som mange (også i miljøorganisasjonene) ser ut til å ha, er en sentral årsak til at registreringskvaliteten er så svak som det vi fant i småkraftundersøkelsene. Hvis usikkerhet hadde vært skikkelig synliggjort, så hadde også presset på å få redusert denne blitt mye sterkere. Og det gjelder ikke bare for hva som blir funnet i det enkelte utredningsområdet, men hvordan dette virker inn i en større sammenheng. Vi kan klage over at naturen fragmenteres, men får vi ikke metoder som beskriver konsekvensene bedre for hver enkelt bit vi tar, så vil utviklingen bare fortsette i samme negative retning. Dette betyr samtidig at avbøtende og ikke minst kompenserende tiltak burde fått en mye tyngre rolle i konsekvensutredninger, enn det miljøorganisasjonene hittil har ønsket (se eksempelvis Sabima sitt strategiprogram for 2018-2021). Det er synd hvis kompensasjon blir (mis)brukt for å finne lettvinte/billige løsninger på miljøfiendtlige aktiviteter, men dette er ikke en svakhet ved prinsippet, men ved metoder og konkret bruk!

Hederlige utredninger, der verken kunnskapsgrunnlaget eller bruken av det er vinklet, er også en viktig utfordring. Dette er noe miljøorganisasjonene forhåpentligvis er på vakt ovenfor. Utredere er vanligvis eksterne konsulenter som i ulik grad er avhengig av oppdragsgivere. Avhengighetsgraden varierer opplagt betydelig og kan være vanskelig å vurdere. Problemet er etter mitt syn at denne i liten grad gir synlige uttrykk, i form av bindende avtaler (ut over selve prosjektavtalen, som skal være nøytralt formulert), andre dokumenterbare formuleringer eller habilitetsrelevante forhold som slektskap. I stedet tror jeg det er mer subtile forhold som påvirker hederligheten og vinklingene i mye sterkere grad, med holdninger formet gjennom vennskap, fagmiljøer og annen langvarig påvirkning. Det er selvsagt viktig å arbeide for at langvarige og sterke økonomiske og sysselsettingsmessige koblinger unngås (skogbruksforeningene sine MiS-kartlegginger kan være et relevant eksempel på et svært uheldig opplegg med stor fare for vinklede resultater). Men ut over dette tror jeg den klart beste løsningen er å få til flere uavhengige kontrollundersøkelser av utredningene som er utført. Ingen liker å bli mistenkt for å være uhederlige, heller ikke konsulenter.

Målfokuset

Det har i lengre tid vært en utvikling over mot mer presise og rigide kartleggingsmetoder, som gir stadig mindre handlingsrom for konsulenter til å bruke skjønn og tolke resultatene. Dette er i utgangspunktet utvilsomt bra. Det reduserer vilkårlighet, fører oftest til mer etterprøvbare utredninger og faren for at konsulentene kan realisere vikarierende motiver blir mindre.

Men, denne utviklingen er slett ikke bare rosenrød og uproblematisk. Dette gjør det desto viktigere at metodene som ligger bak klarer å holde på målfokuset. Noe som ikke er like selvsagt. Jeg var tungt inne i revisjonen av gamle DN-håndbok 13 for kartlegging av naturtyper. Da var en viktig del av formålet å redusere skjønnsutøvelsen blant kartleggere, dvs. få et mer konkret og rigid regelverk. Men, det ble samtidig poengtert at dette ikke måtte medføre at skjønnsutøvelsen bare ble skjult (i metoden). Etter mitt syn kan det virke som om dette er en fallgruve Miljødirektoratet falt ganske solid ned i,

når den nye naturtypemetodikken ble utviklet etter 2015 (Gaarder mfl. 2017).

Det er lite å finne av begrunnelser og diskusjoner knyttet til alle valgene som er tatt i den nye metoden. Det har underveis vært gjort en rekke endringer i metoden som har gitt til dels vesentlig forskjellige resultater, uten at det er ny fagkunnskap som ligger til grunn. I stedet har det nok ofte vært manglende oversikt blant metodeutviklerne over konsekvensene av foreslåtte valg som har vært årsaken. Det oppstod det som faglig sett kan betegnes som svarte bokser – en puttet data inn, men forstod ikke godt nok prosessen som førte til hvilke data som kom ut i den andre enden.

En sentral erfaring med utvikling og bruk av den nye metoden til Miljødirektoratet (2022) har for min del vært at et strengt regelstyrt, rigid regelverk er helt ypperlig i utvikling av ny metodikk. En ser konsekvensene av valg på en mye tydeligere og mer presis måte enn vi fikk i arbeidet med den gamle DN-håndbok 13-metoden. På den andre siden stiller dette mye større krav til analysering av metoden: Hvor godt treffer den og hvordan treffer den i forhold til bakenforliggende mål? Med andre ord, det må brukes mye mer ressurser på å få utviklet en målrettet, logisk og praktisk metode. Hvis det ikke skjer, blir svakhetene ved resultatene veldig synlige. Og en kan få mye frustrasjoner, tvilsomme ad-hoc-løsninger og i verste fall ende opp med å undergrave både systemet og hovedmålet.

Jeg lurer på om miljøorganisasjonene har vært godt nok bevisst dette? Hva er egentlig målet med en konsekvensutredning? Hvor mye faglig skjønn skal tillates? Hvilke krav til synliggjøring av skjønn i metoden skal stilles? Og hvilke prinsipper skal en god metode faktisk bygge på? Når metoden først har blitt offisiell og anerkjent, er det lite en kan gjøre selv om fundamentet er ulogisk og i realiteten lite målrettet. Konsulentene kan vise til at de har brukt og må bruke oppsatt metode, og myndighetene kan vise til at dette er en offentlig godkjent metode, der avvik selvsagt er uakseptabelt.

Kunnskapsnivået

Som før nevnt rettes oppmerksomheten etter mitt syn litt for mye på det rent naturfaglige kunnskapsnivået. Dette er utvilsomt viktig, særlig der man er borti varierte og verdifulle naturmiljøer. Det er tross alt begrenset hvor godt man klarer å anslå usikkerhet hvis egen kompetanse er for svak. Usikkerhet om det ukjente er i praksis omtrent håpløst å utrede.

Men, jeg vil på ny advare mot for snevert fokus. Utredere trenger ikke bare kompetanse om aktuelle arter og naturtyper, de må også ha kompetanse på hvordan disse dataene skal brukes i en KU-prosess. De må med andre ord kjenne KU-metoden og de må kjenne, forstå og aktivt anvende de ulike paragrafene i naturmangfoldlova. Som jeg har påpekt før er det etter min erfaring dels vurdering av usikkerhet, men særlig utredning av samlet belastning og økosystemtilnærming, der kompetansen svikter og kvaliteten blir dårlig.

Et stikkord her er *forvaltningsrelevans*. Kunnskap/data som strengt tatt er perifere og ikke fører til at konklusjoner og resultater blir endret, er det ingen grunn til å bruke ressurser på å finne ut av. Et logisk spørsmål om vår bekkekløftutredning (Gaarder & Høitomt 2015) er hvorfor så høyt fokus ble lagt på moser og lav, mens fugl, planter og småkryp i vassdragene ble mye mer overfladisk behandlet og dels knapt nevnt. Årsaken var at det særlig er blant lav og moser en finner mange rødlistede og truede arter i bekkekløfter, som samtidig kan bli negativt påvirket av inngrep. Det er knapt noen rødlistede insekter knyttet til slike vassdrag og de få fuglene og plantene som finnes, påvirkes sjelden av en utbygging.

Riktig kompetanse på riktig sted er sentralt, og jeg har mange erfaringer, på godt og vondt, med dette. Inkludert der manglende (også egen) kompetanse har medført grove feilvurderinger av naturverdier og konsekvenser av tiltak.

Ressursbruk

Dette fører oss over til ressursbruken. Hvor mye ressurser er nødvendige, når er riktig tidspunkt og riktig metode for undersøkelsene? I småkraftutredninger stilles det eksempelvis krav om at undersøkelsene skal gjennomføres i vekstsesongen, noe som er nødvendig. Det fungerer dårlig å kartlegge lav og moser når marka er snø- og isdekt. Men, det fungerer også dårlig hvis elva går flomstor og kantsonene ikke er gangbare, samt at rasfare mv. gjør at en ikke kommer til over alt.

For tiden opplever vi et stort dilemma med hensyn til sopp. Kalkkrevende sopp er sentrale for å identifisere og verdisette kalkskoger, og beitemarksopp er sentral organismegruppe for rødlistede og truede arter i kulturlandskapet. Likevel stiller ikke Miljødirektoratet krav om at disse skal kartlegges. Hvilken betydning får det for resultatene? Jeg tror dette kan gå vesentlig ut over kvaliteten. Samtidig er nå DNA-analyser basert på vannprøver allerede i ferd med å bli rutine, og det er store muligheter for at dette også i løpet av kort tid kan revolusjonere kunnskapen om soppmangfoldet (fungaen). Hvordan kan dette innarbeides i kartleggingsrutinene? Og hva gjør vi med alle virvelløse dyr?

Spørsmålet er til slutt hva som egentlig er grundig nok? En velkjent frase blant miljøskeptikere er at om man bare leter så finner man alltids noe. Og dette er en realitet. Det dukker alltid opp en rødlisteart på et sted bare en undersøker godt nok, om ikke

annet så kommer en sjelden fugl på avveier. Igjen er det forvaltningsrelevansen som etter mitt syn er svaret. Vi må godta at et sted går ei grense for hvor mye tid og penger en skal bruke på undersøkelser. Og denne kan variere sterkt fra sted til sted! Noen plasser er miljøverdiene lette å få øye på (eller små/omtrent fraværende), og da skal en heller ikke bruke så mye tid der. Andre steder er de store og komplekse og en finner hele tiden noe nytt. Da må det også forventes at det ressursbruken blir en helt annen. Og også her tror jeg miljøorganisasjonene kan være flinkere til å differensiere. Naturen er mangfoldig, og den forståelsen bør vises i kravene som stilles. Noen tiltak trenger knapt at det brukes ressurser til å utrede miljøet, andre steder bør man stå hardt på krava og kreve omfattende tid og penger.

Avsluttende perspektiv

Som lesere nok forstår så er jeg ikke alltid like imponert over innsatsen miljøorganisasjonene legger i prosessene rundt konsekvensutredninger. Særlig hadde jeg sett at de var mer aktive og hevet egen kompetanse i metodeutviklingen. Siden 2015 har vi hatt en naturtypemetodikk som fortsatt (Miljødirektoratet 2022):

- Konsekvent nekter kartleggere å komme med forvaltningsråd.
- Konsekvent nekter kartleggere å skrive noe om potensialet for å finne rødlistearter.
- Innebærer at insekter og andre virvelløse dyr ikke skal kartlegges eller benyttes i verdisetting av naturtyper.
- Eksempelvis fører til at gjengroende fattig hei og de aller fattigste myrene langs kysten gjerne får høyere naturverdi enn strandsona og andre mer artsrike miljøer.

Samt inneholder en rekke andre svakheter. Noen revisjon av metoden kommer sannsynligvis ikke før tidligst i 2025. Da har det gått 10 år. Hva har i mellomtiden gått tapt av norsk naturmangfold? Hva slags muligheter til kunnskapsoppbygging har vi mistet? Og ikke minst – er det greit for miljøorganisasjonene om vi får ytterligere 10 år med slike tilstander?

Noen råd

- En god metodikk legger fundamentet for en god konsekvensutredning. Miljøorganisasjonene bør derfor bruke mer ressurser på å sette seg inn i metodene og framfor alt gi konstruktive og gode innspill i rett tid når metodene revideres.
- Legg mer vekt på §10 i naturmangfoldlova i høringsuttalelser, og få opp kvaliteten og tyngden i bruken av denne paragrafen.
- Vær kritisk til hvordan usikkerhet (§9) blir omtalt og brukt. Forvent at denne blir behandlet grundig, nyansert og ikke minst følges opp i selve konsekvensutredningen.
- Still sterkere krav om at uavhengige feltkontroller av utredninger blir gjort! At Miljødirektoratet ikke for lengst har klart å etablere et godt system for dette er etter mitt syn en skam for Norge som miljøbevisst nasjon.
- Og til slutt: Arbeid systematisk for at det faktisk gjennomføres konsekvensutredninger der det er behov for det, særlig små og forenklede versjoner. Det er fortsatt pinlig vidt utbredt i norske kommuner at saksbehandlere konkluderer med at hvis det ikke finnes noen naturmangfolddata, så eksisterer det heller ikke noe naturmangfold som behøver å utredes!

Geir Gaarder

Litteratur

Gaarder, G. & Høitomt, T. 2015. Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging. NVE, rapport 102-2015. 70 s. + vedlegg.

Gaarder, G., Hanssen, U., Ihlen, P. G., Jordal, J. B., Steinsvåg, K. M. F. & Wangen, K. 2017. Verdisetting av naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse. Uttesting av metodikk. Miljøfaglig Utredning, rapport 2017-22. 108 s. + vedlegg. ISBN 978-82-8138-895-6

Miljødirektoratet. 2022. Kartleggingsinstruks. Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Veileder M-2209, 372 s.

Sabima 2017. Sabimas strategi 2018-2021. Stans tapet av naturmangfold. 8 s.

Tennøy, A. 2014. Kvalitet i konsekvensanalyser. I F. Holth & N.K. Winge (Red.), Konsekvensutredninger. Rettsregler, praksis og samfunnsvirkninger (s. 185–207). Oslo: Universitetsforlaget.

Av Gjermund Andersen

BUKKEN OG HAVRESEKKEN I NORSK SKOGFORVALTNING

Presset mot skogbruket øker. Til tross for såkalt miljøsertifisering, tas næringen stadig for hogster i uerstattelig naturskog og ødeleggelse av randsoner mot vassdrag. Flatehogstene blir større og større – og mer vulgære – og kommer av den grunn stadig mer i vanry hos allmennheten, men også hos mange skogeiere. EUs planer om å sette grenser for skognæringen møter naturligvis motstand i næringen, men burde være et minimum for å bringe virksomheten innenfor naturens tålegrenser.

Problemet kan tilbakeføres til tiden etter Skotjernfjellaksjonene i 1994. Den gangen greide NOA å få det mektige Springer Verlag i Hamburg til å si opp en avtale med Norske Skog om kjøp av papir verdt 280 millioner kroner (nåverdi: 1/2 milliard!). Skogbruket kom på knærne, og lenge var det ikke mulig å få solgt tømmer uten at en biolog hadde godkjent områdene på forhånd. (En annen virkning var at det ble fart i vernearbeidet, både i Marka og generelt. Spålen-Katnosa og Oppkuven-Smeddalen var starten på prosessen som så langt har medført at 8 % av Marka er vernet.)

Selvsagt føltes presset slitsom for skognæringen, som gjennom alle tider har vært vant til å få stelle seg selv – uten innblanding fra øvrigheten. Som et første grep startet de prosjektet «Levende skog», og fikk derved markedet til å tro at nå skulle alt bringes i orden. Målet med prosjektet var å gjenvinne tilliten – og retten til å styre virksomheten. Og lykkes har de – ingen annen næring nyter så utstrakt frihet til selv å bestemme hva som er rett og galt. Dette fraværet av reguleringer er basert på en tillit hos myndigheter og kunder til at skogbruket drives innenfor naturens tålegrenser. En forutsetning er at man vet hva man forvalter og konsekvensene av egen virksomhet. Det er her det svikter for skogbruket – og som medfører at det ikke er mulig å stole på næringens forsikringer, hverken for allmennheten,

Gammelskog med rikt naturmangfold som ikke ble registert i MioS. Bildet er fra Marka. Foto: Gjermund Andersen

myndighetene eller kundene – og heller ikke for den lille skogeier. Alle blir ført bak lyset av den såkalte «MiS-registreringen» (Miljøregistrering i skog), som i praksis har gitt næringen monopol på naturregistrering i skog.

MiS-metoden er utviklet for Landbruksdepartementet, som sørget for at den ble enerådende ved at kun denne metoden ga grunnlag for tilskudd. Ifølge Landbruksdirektoratet forutsetter MiS-registreringene at all skog som er aktuell for hogst blir registrert og at registreringene skal være etterprøvbare. Det er at disse forutsetningene ikke følges som gjør saken så alvorlig. Gjennom arbeidet med hogstsøknader i Marka har NOA lenge observert at det ikke er samsvar mellom det MiS har registrert og de reelle naturverdiene. I et stort antall saker er det søkt om og godkjent hogst i områder med kvaliteter som skulle vært fanget opp i MiS.

Men det var først da vi startet egne registreringer etter MiS-metodikken at vi virkelig oppdaget falskspillet. I stedet for å registrere all hogstmoden skog, har de kun registrert en mindre andel – og tilstrekkelig til å gi omgivelsene tro på at her var jobben gjort. I praksis har på langt nær registrert alt, og i mange tilfeller ikke de mest verdifulle områdene. Skog med mye og lett tilgjengelig tømmer er sjelden registrert, mens utilgjengelige og fattige skoger er de som er kartfestet. Det kan virke som om næringen har bestemt seg for en prosentandel som de kan akseptere, og så tilpasset registreringene til denne.

Eksemplene er mange, både fra Marka og fra Østlandet forøvrig. Det til nå grelleste eksempelet fant vi i Vermedalen i Seljord, der vegbygging ble godkjent med argumentasjon at det ikke fantes miljøverdier. Naturvernforbundets klage ble avvist. Og selv informasjon om at MiS-registreringene var fullstendig feilaktige har ikke vært nok til å få saken gjenopptatt (noe som kanskje kan tas som et tegn på næringens og skogforvaltningens sterke samrøre). Vermedalssaken er alvorlig og kan medføre at en sidedal helt uten flatehogst blir eksploatert, men tilsvarende registreringer viste det samme resultatet flere steder i Oslo, Viken og Innlandet. MiS er og forblir en gedigen bløff.

I tillegg til fysiske registreringer, har NOA sammenstilt kunnskap fra ulike registrerings- og forskningsmiljøer som alle underbygger våre resultater. MiS-registreringen kartfester bare brøkdeler av de reelle verdiene – i et konkret tilfelle bare 1/7 av de eksisterende verdiene. I en rapport fra den representative landskogstakseringen framkommer det at 1/4 av skogen skulle vært fanget opp i MiS, mens det kun er fanget opp 2-3 % av arealene i næringens egne registreringer. *Det betyr i praksis at meget store områder med naturverdier som skulle vært registrert blir hogd, og tømmeret solgt som miljøvennlig og bærekraftig, stemplet som miljøsertifisert etter PEFC-ordningen.*

At skogbruket ikke har kunnskap om verdiene de forvalter, og derfor heller ikke om konsekvensen av egen virksomhet, vil få mange konsekvenser:

- Store naturverdier går tapt, fordi det kun er verdier fanget opp gjennom MiS som det tas hensyn til.
- Skogeierne føres bak lyset ved at de ikke får den miljøinformasjonen de blir avkrevd i skogbruksloven og som de har betalt for å få. Uten kunnskap om naturverdiene frats de også den lukrative muligheten som ligger i frivillig vern av skog.
- Kundene kan ikke ha tillit til at norske treprodukter er frambragt uten ødeleggelse av uerstattelig naturskog. I praksis bør avsløringene medføre at produkter fra norsk skogbruk ikke kan omsettes før nye og uavhengige registreringer er foretatt og hensyntatt i praktisk skogforvaltning.
- Stortinget har bevilget i størrelsesordenen 1/2 milliard kroner i utvikling og bruk av MiS-metoden, uten at praktiseringen av denne frambringer den nødvendige kunnskap om naturverdiene. På den måten svikter Norge sine internasjonale forpliktelser om kunnskapsbasert forvaltning, innsamling av miljøinformasjon og bevaring av naturverdiene.
- Allmennheten tutes ørene fulle om «bærekraftig skogbruk»: Men hvordan kan man kalle en virksomhet bærekraftig, uten kunnskap om verdiene som forvaltes?

Fra Vermedalen i Seljord. Eksempel på skog med naturverdier som skulle vært registert i MioS. Foto: Gjermund Andersen

Heller ikke den andre forutsetningen for MiS-arbeidet er oppfylt: MiS-registreringene er ikke etterprøvbare. Det er umulig å få ut miljøinformasjon. Aktørene gjemmer seg bak en forskrift fastsatt av LMD, men som er i strid med miljøinformasjonsloven og Norges forpliktelser etter Århuskonvensjonen. Utallige forsøk er gjort fra NOA og andre lokal- og fylkeslag i Naturvernforbundet på å få ut informasjon om hva som er registrert i de hogstmodne skogene. Men selv der næringen har satt en ring på kartet, er det umulig å få ut informasjonen som er samlet inn på stedet. Så overflatisk og mangelfull er informasjonen, at vi sterkt mistenker MiS for i mange tilfeller ikke å ha vært ute i felt. Skjemaet som skulle vært benyttet – og som ville kunne gitt fyldig informasjon om verdiene eksisterer ikke, eller nektes utlevert.

I sin ytterste konsekvens kan jukset medføre at Norge taper eksportinntekter for 30 milliarder pr år. MiS-registreringen er en forutsetning for sertifisering av tømmer, og miljøsertifikat er en forutsetning for å få solgt tømmer til industrien, både i Norge og i utlandet.

Selve sertifiseringen er imidlertid privat; standardene er det næringen som selv fastsetter, og de velger også hvem som skal foreta kontroll med at standardene følges.

Avsløringen av registreringsjukset må få som konsekvens at driftsselskapene får sine miljøsertifikater inndratt og derved ikke får levert tømmer igjen før nye registreringer er utført.

Til tross for at det er en forutsetning for offentlige tilskudd til registreringen at all skog som er aktuell for hogst skal registreres og at registreringene skal være etterprøvbare, foretas det ingen kontroll fra myndighetenes side, verken med omfanget eller kvaliteten – knapt nok med pengebruken. Og det er ikke mulig å få ut miljøinformasjon om hva som egentlig er registrert, langt mindre å etterprøve registreringene. Det er så langt brukt store summer (anslagsvis mer enn 1/2 mrd kroner) av skattebetalernes penger på et registreringsopplegg som ikke på langt nær fanger opp naturverdiene.

NOAs KRAV

- Innføring av søknadsplikt for hogst (også utenfor Marka)
- Mulighet for offentlig medvirkning ved behandling av søknadene
- Ny, fagbiologisk, næringsuavhengig registrering av naturskog og skog eldre enn 80 år
- Moratorium mot hogst i de siste naturskogene inntil et faglig fundert vern er på plass
- Forbud mot flatehogst der det biologisk er mulig å unngå

Kvaliteter som skulle vært registrert i MioS, men som ikke er det, ble først fanget opp etter at biologer fant rødlistearter. Fra Vermedalen i Seljord. Foto: Gjermund Andersen

Av Sigmund Hågvar

Kampen om arealene

Det er kamp om arealene i Norge. Ekte natur er blitt en knapp ressurs. Sammenhengende natur gjennomskjæres brutalt av veiplanleggere som legger lange linjaler på kartet. Selv etablerte verneområder skades. Villmarker, definert som områder mer enn 5 km fra tyngre naturinngrep, finnes i Sør-Norge snart bare i nasjonalparker. Mange kommuner er ivrige på å bygge ned sin egen naturarv med svære hyttebyer og tilhørende veinett, strømkabler og grøfter. Den roen og skjønnheten hyttefolket søkte finnes ikke lenger.

Fragmentering og tap av naturtyper er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge. Men statsforvalteren får ikke lov til å bry seg med kommunenes kortsiktige forbruk av naturarealer. Ufortrødent gnages det på norsk natur. Kommunene er ekstra ivrige, ved siden av frislupne ingeniører i «Nye veier» og andre etater med sine lange linjaler og altfor mye penger. Ta gjerne en kjøretur mellom Oslo og Hønefoss og se hvordan man brutalt skjærer rett gjennom daler og topper, som om det var smør. Svære brosystemer til milliarder gror opp. Som om det ikke hadde noen verdi å være natur. Som om ikke den helt brukbare veien over Sollihøgda er bra nok – den som man i tjue år har drevet og utbedret. Som om det er noe poeng å vinne inn fem eller ti minutters kjøretid. Dette er ikke bare vanvittig ressursbruk, enorm energibruk, gigantiske utslipp av klimagasser og en respektløs naturødeleggelse. Det er en handling som flagger en offentlig politikk som man kan bli rasende av.

Skal vi ta vare på naturmangfoldet, må vi ta vare på artenes levesteder. Vi må ta vare på naturtyper. Ikke minst de rødlistede naturtypene. Så er det slik at alle arealer ligger i kommuner. Alle rødlistearter lever i kommuner. Alle rester av villmarker ligger i kommuner. Og en langsiktig bevaring av sammenhengende natur forutsetter samarbeid mellom kommuner! Men hvilke kommuner har en villmarkspolitikk? Hvilke kommuner har et langsiktig mål om å samarbeide om å redde villmark? Kanskje de som deler arealer for villrein? Villreinen vil liksom alle bevare. Men samtidig spiser flere kommuner årlig av villreinens leveområder, og de tidligere sammenhengende leveområdene er mange steder fragmentert. Jeg spør: Hadde vi i det hele tatt hatt noen nasjonalparker i Norge dersom all arealforvaltning var lagt til kommunene? Jeg tror svaret er nei. Og hva med kystnaturen dersom nåværende kommunalminister får det som han vil, nemlig frislippe nedbyggingen av kystnaturen?

Av og til lurer jeg på når det er riktig å bli ordentlig sint. Det sies at blir du sint i en debatt, da har du tapt. Men er det ikke noe som heter saklig sinne? Og hvorfor må vi naturvernere alltid være så innmari saklige når motparten ikke er det – frekke er de også. Jeg skal ikke dra dette lenger. Men forvaltningen av Norges arealer, naturtyper og artsmangfold styrer mot et naturfattig fremtidig Norge. Et Norge der også tilgangen på rike naturopplevelser er sterkt redusert. Det bør vi ikke ville. For rekreasjon er livskvalitet, og naturen er vårt størst apotek, som Per Fugelli sa.

En gang leste jeg en rasende og fortvilet beretning om en far som opplevde at hans kjære natur, med stillhet og fiskevann, ble rasert av vindindustri. Hans beretning var et høylydt skrik av fortvilelse. Han klarte å formulere seg slik at man bare så vidt orket å lese det. Bør vi lære oss bedre retorikk som treffer «de ansvarlige» rett i hjertet? For tørre fakta om arter og natur preller visst av. Trengs et kurs i sinna-journalistikk?

Jeg skrev en gang en kronikk om natursorg. Den traff. Folk skrev og ringte. Endelig var det satt ord på noe som mange følge. Sorg er alvorlig. Det sies riktignok at sorg kan være en kilde til kraft. Javel, men det er grenser for hvor mye sorg kan foredles.

Da har jeg egentlig prøvd å formidle noe. Det heter naturvern.

Villmarka vår forsvinner i stadig økende tempo.
Kart: Geodatasenteret.

Av Sverre Solberg, Naturvernforbundet i Lillestrøm

Misvisende naturrapport fra COWI i Lillestrøm kommune

I Lillestrøm kommune må politikerne forholde seg til to rapporter om naturmangfoldet i et foreslått deponiområde: COWIs rapport er betalt av utbygger. Biofokus sin rapport er betalt av kommunen. Og rapportene er svært forskjellige!

Lokallaget i Lillestrøm har jobbet mye med en sak som gjelder opprettelsen av et deponi ved Jølsen i tidligere Fet kommune, på grensen til tidligere Skedsmo. Sakens forhistorie er omtalt i Grevlingen 2/2021.

En kort oppsummering: I 2019, rett før kommunesammenslåingen, vedtok kommunestyret i Fet å anlegge et avfallsdeponi helt inntil kommunegrensa mot Skedsmo. I forkant av vedtaket ble det jobbet i tre år med en konsekvensutredning (KU). Men da Fylkesmannen (FMOA) i 2020 sendte utslippssøknaden for deponiet på høring, gikk «alarmen»: Ingen berørte naboer i Skedsmo hadde blitt varslet om saken! Kommunestyret i den sammenslåtte kommunen, Lillestrøm, opphevet derfor Fet kommunes vedtak og viste til grove saksbehandlingsfeil. Status nå er at utbygger har påklaget dette opphevingsvedtaket og også fremmet selve deponiplanene på nytt. Samtidig har Biofokus nylig, på oppdrag fra Naturvernforbundet i Lillestrøm, laget en rapport om naturmangfoldet, betalt av kommunens ravinefond. Dette er Biofokus-rapport 2022-026, som kan lastes ned fra nettet.

Annengangs behandling i Lillestrøm er stilt i bero mens klagen fra utbygger behandles. Når saken kommer opp igjen, må politikerne forholde seg til to naturmangfoldsrapporter: Biofokus-rapporten fra 2022 og KUens rapport fra 2017 laget av COWI.

COWI skriver i sin svært korte oppsummering, som er det mange politikere har tid til å lese: «Planforslaget har både positive og negative konsekvenser for naturmangfoldet innenfor planområdet.»

I edelløvskogen ved Jølsen vokser også lind (NT – nær truet på rødlista). Foto: Sverre Solberg.

Grønnbeger, ikke rødlisteart. Foto: Sverre Solberg.

Biologer på befaring i Jølsen-området. Foto: Sverre Solberg.

Den som leser hele rapporten, vil oppdage at de positive effektene som COWI påstår deponiet vil ha, dreier seg om litt pynting og tilrettelegging av bekkeløpet rett ved industriområdet. De negative effektene dreier seg om total ødeleggelse av et ravineområde, inkludert lukking av bekken, som vil bli liggende under et 40 meter høyt deponi. COWIs konsulenter har utrolig nok ikke oppdaget en eneste rødlisteart i området, og de har heller ikke oppdaget treslagene alm, ask og lind selv om deler av ravineområdet består av edelløvskog dominert av alm. I kapittel 6 i COWI-rapporten står det derimot: «Vegetasjonen i varslet areal består av gråor-heggeskog stedvis flompåvirket og eldre bar- og løvskog, samt enkelt felter med plantasjeskog av gran.»

I sitt rapport-sammendrag skriver Biofokus: «De nordre delene av undersøkelsesområdet på Jølsen har naturkvaliteter av regional og nasjonal verdi ... Resultatet av registreringene er at en stor mengde arter er blitt registrert med totalt 860 observasjoner fordelt på 448 arter, i tillegg til 56 observasjoner av forvaltningsrelevante rødlistearter, fordelt på 23 arter over flere artsgrupper. Dette er en betydelig mengde i forhold til størrelsen på området»

Spørsmålet nå blir i hvor stor grad Biofokus-rapportens funn blir lagt vekt på. At det er kommunen som har betalt rapporten burde jo telle. Et annet spørsmål er om Jølsen næringspark har fått det de har betalt for eller om COWI kan bli stilt til ansvar for å underslå fakta.

Litteratur:
Høitomt, T. 2022. Sammenstilling av eksisterende kunnskap og dokumentasjon av naturverdier i ravinelandskap ved Jølsen. Biofokus-rapport 2022-26. Stiftelsen Biofokus. Oslo. Kan leses fra: http://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2022-26

Omtale av Jølsen-deponiet i Apollon, Universitetet i Oslos populærvitenskapelige forskningsmagasin: https://www.apollon.uio.no/artikler/2022/2_deponier.html

Svøpfellmose (VU – sårbar på rødlista) er sensitiv for støv og partikler og står i fare for å forsvinne dersom deponiet kommer. Foto: Sverre Solberg.

Steindalsbekken vil bli lagt under et 40 meters deponi av forurensede masser om deponiet blir realisert.
Foto: Sverre Solberg.

Av Liv Grøtvedt, Naturvernforbundet i Lillestrøm

Naturverdier i Vanakleivdalen-Svarttjerndalen

eller: Det Sweco ikke så, eller så uten at det var der, da de laget naturmangfoldrapport for en overføringsledning mellom industriområdet Heia og Krogstad miljøpark, Lillestrøm kommune.

Utbyggingstiltaket og planprosessen til nå

I 2019 ble det blitt gitt tillatelse til mottak og bearbeiding av avløpsslam på Krogstad i Sørum. I desember 2019 søkte Nedre Romerike Avløpsselskap (NRA) Fylkesmannen om utslippstillatelse for et biogassanlegg, og fikk det – uten ny reguleringsplan, ROS-analyse eller KU. Anlegget trenger en overføringsledning for vann, avløp, elektrisitet og fiber mellom Krogstad og industriområdet Heia. Søknad om tillatelse til dette (plan og bygningsloven § 20-1) kom i november 2021 og krevde dispensasjon fra flere lover. Her er det populære og mye brukte friluftsområder, samt ville og til dels uframkommelige områder i blokkmark og skog. NRA har senere søkt om utvidelse av anleggsområdet for produksjon og langtidslagring av hydrogen (varsel om oppstart i februar 2022). Naturvernforbundet i Lillestrøm (NIL) har siden 2019 konsekvent forlangt lovbestemt reguleringsplan for alle nye planer på Krogstad, slik at ulike alternativ skal bli belyst. For å spare det verdifulle LNF-området bør overføringsledningen legges langs FV170, men tiltakshaver hevder at dette ikke er mulig. I første halvdel av 2022 satte kommunen en rekke strenge krav til utbygger, men har likevel til slutt gitt etter for stort press. Rammetillatelse for overføringsledning mellom Heia industriområde og Krogstad miljøpark med dispensasjoner, ble gitt av kommunen 23.06.2022. Vi har klaget på kommunens vedtak innen fristen.

I møter med NRA og deres konsulent Sweco, ble den planlagte produksjonen av biogass og hydrogen framholdt som et stort gode for klima og miljø, og at NIL derfor bør akseptere de «små» skadevirkningene på naturen som dette medfører.

Innleide konsulenter og lojalitet til oppdragsgiver

Sweco er forpliktet til å legge fram en naturkartlegging over de aktuelle områdene. Denne artikkelen

Kart med registreringer og boretunnel angitt ved svart strek.

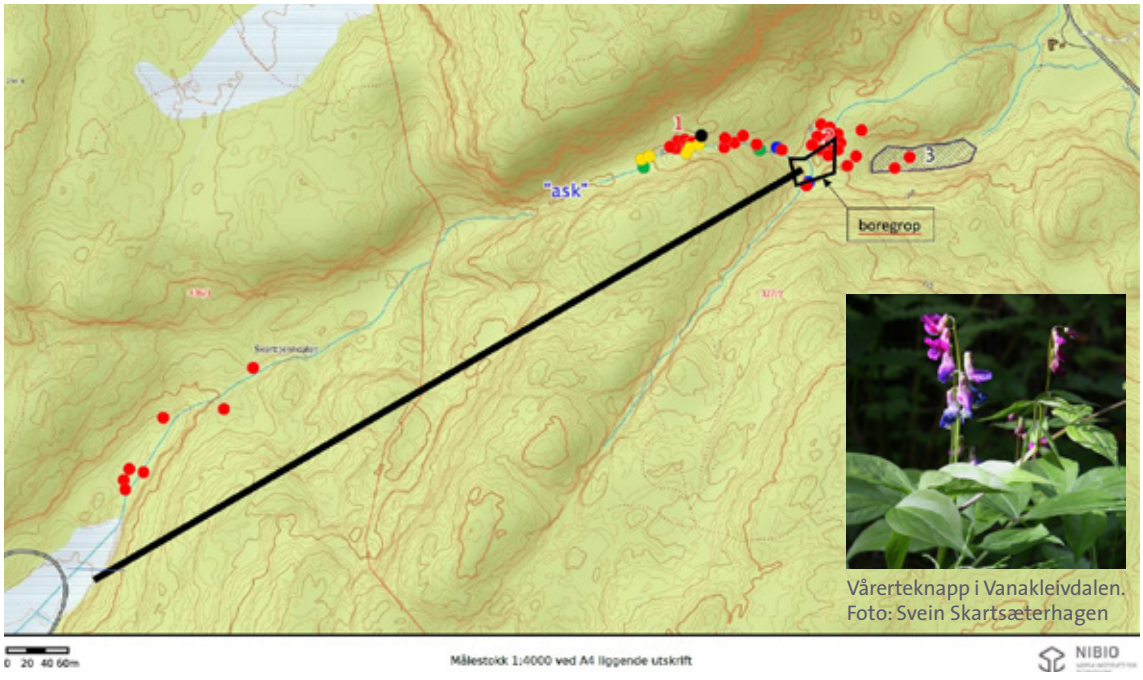

Vårerteknapp i Vanakleivdalen. Foto: Svein Skartsæterhagen

Tegnforklaring til figuren: **Røde prikker**: Tysbast. **Gule prikker**: Vårerteknapp. **Blåe prikker**: Ask. **Grønne prikker**: Lind. **Svart prikk**: Kantkonvall. **«Ask»**: feilinnlagt polygon (i artsobservasjoner) for funn av ask 06.08.2021
1: Stor og tett forekomst av tysbast som ikke feller sine blad om høsten. **2**: Stor forekomst av tysbast i sumpskog med mye svartor, der også skavgras inngår. **3**: Swecos registrerte NiN-naturtype: «kalk- og lågurtfuruskog»

beskriver hvor mangelfulle innleide konsulenters naturkartlegginger kan være, og hvordan vi som frivillig organisasjon må bruke tid og penger på å belyse mangler i kunnskapsgrunnlaget.

Miljødirektoratet har beskrevet et tiltakshierarki for KU for å forebygge skadevirkninger for miljø og samfunn. Sweco skriver i sin rapport: «Å unngå inngrep i den mest urørte traseen gjennom Vanakleivdalen har etter Miljødirektoratets hierarki høyest prioritet. Det opplyses imidlertid fra tiltakshaver at alternative traseer har vært vurdert, men er forkastet av flere årsaker». Dernest lister de opp ulike tiltak for å begrense eller istandsette skadevirkningene av sine inngrep i Vanakleivdalen. Restaurering av natur nevnes ikke - de vet vel hvor kostbart det er. NIL har ved flere anledninger etterspurt en grundig vurdering av den alternative traseen langs FV170, uten å få noe godt svar.

Sweco publiserte sin naturmangfoldrapport 19.10.2021 etter å ha oppsøkt området 26.08.2021. Det eneste verdifulle som ble vektlagt var en NiN-naturtype (C7), «kalk- og lågurtfuruskog», som er verdisatt som sårbar, (område 3 i fig. 1), og forekomst av ask, som var registrert av NIL 06.08.2021 («ask» i fig.1).

I oppdatert versjon av sin naturmangfoldrapport, fra 25.04.2022, foreslår Sweco «av naturmangfold-hensyn» en 800m lang boretunnel gjennom den høyeste delen i Vanakleivdalen, for å redusere behovet for traktorvei. Det innebærer en «boregrop» i østenden av tunnelen.

De viktige artene og den viktige naturtypen som Sweco ikke hadde sett

Høsten 2021 registrerte vi

- ytterligere en lokalitet for ask, både et tre og yngre skudd (søndre blå prikk på fig. 1), like ved «boregropen»
- to forekomster av lind (rødlistet som nær truet (NT) siden 15.11.2021)
- flere spredte forekomster og en tett bestand av tysbast i den merkede traséen
- flere lokaliteter av sumpskog med svartor, en rødlistet naturtype.

Vi var imidlertid ikke tilfredse med dette. 4. juni i år oppdaget vi ytterligere forekomster av tysbast, samt kantkonvall og vårerteknapp, begge svært sjeldne på Romerike utafor kalkområdet i Nittedal (se fig.1). Vår botaniker uttalte da at han aldri hadde sett så mye tysbast på et så lite område som her.

Sweco hadde ikke sett noe av alt dette, heller ikke at den foreslåtte boregropa vil ødelegge en verdifull og rødlistet sumpskog med mye svartor og tysbast, og med skavgras (område 2 på fig. 1), og kanskje også påvirke hydrologien til området lenger oppe i dalen (mot område 1 på fig. 1). Det er også mye svartor i sumpskogen nedover Svarttjerndalen der det er ønske om å grave ned overføringsledningen. Dessuten kan ei rikmyr øverst i Svarttjerndalen bli påvirket. Den har Sweco heller ikke sett.

Forekomsten av ask i Vanakleivdalen (hva Sweco så som ikke var der)

I tabellen på s.14 oppfører Sweco, ut fra tidligere registrerte rødlistearter i området, ask som eneste rødlistede karplanteart (da sårbar (VU), nå sterkt truet (EN)): «Artskart 2021. Gjenfunnet på samme lokalitet under kartlegging 26.08.2021.»

Denne registreringen av ask ble først gjort av NIL, men ble dessverre plassert feil på kartet; dette ble rettet 25.9.2021. Den korrekte lokaliseringen er den nordligste av de to blå prikkene på fig. 1, i en gammel hesteveg mye lenger øst i Vanakleivdalen. Sweco hevdet altså at de hadde gjenfunnet ask på et sted der den ikke vokste («ask» i fig.1), og heller ikke kan vokse (i den fattige storblokkmarka på vannskillet i dalen). Dette synes vi er svært avslørende for Swecos manglende kompetanse og seriøsitet.

Kartlegging av fugl

På oppdrag fra NIL ble Vanakleivdalen besøkt av ornitologer fra Birdlife 29. april, 11. mai, 29. mai og 10. juni 2022. 46 ble fuglearter registrert. Av disse er hønsehauk, sanglerke, tårnseiler, grønnfink, gulspurv og granmeis på den norske rødlisten utgitt i november 2021. Av egne fugleregistreringer har Sweco kun observert en hønsehauk i flukt. For øvrig har de bare referert observasjoner som andre hadde gjort, til dels for mange år siden. Så Swecos kompetanse i ornitologi virker heller ikke overbevisende.

Konklusjon

Naturkartlegging krever høy kompetanse innenfor spesielle artsgrupper. Vi mener at vi har påvist manglende kompetanse hos Sweco. Konsulentselskap har alltid en oppdragsgiver, som helst vil unngå å beskrive de truede naturområdene som verdifulle, unike eller bevaringsverdige. Det vil bare skade de planlagte prosjektene. Vi i NIL er ikke motstandere av biogassanlegg eller hydrogenproduksjon på Krogstad, men vi mener at det er viktig at reguleringsplaner legges fram, slik at alle sider ved tiltaket belyses og diskuteres åpent. Dette vil også gjøre det lettere å ta riktige valg underveis i prosessen.

Ref. https://www.lillestrom.kommune.no> byggesak>innsyn>Krogstad miljøpark

I våre artsobservasjoner har botaniker Kåre Homble og ornitolog Morten Helberg hovedansvaret. De som har bidratt er: Kåre Homble, Svein Skartsæterhagen, Kirsti Ingebricson Røtzer og Liv Grøtvedt.

Av Finn Otto Kvillum, Naturvernforbundet i Bærum

Bærum vil bygge boliger på en eiendom med rødlistede naturtyper

I Vallerveien 146 på Gjettum i Bærum foreligger det en plan om å bygge 65 leiligheter. Dette er et prestisjeprosjekt som kalles «Det gode naboskap». Det skal bestå av omsorgsboliger, leiligheter for familier og unge nyetablerte, altså et godt tiltak.

Vallerveien 146 ble lagt inn som nytt boligområde i gjeldende kommuneplans arealdel, men det var ingen som hadde vurdert om eiendommen var egnet til dette formålet. Det aller meste av eiendommen er skogkledd og en stor del av den består av en kolle.

Naturverdiene på eiendommen ble registrert av Miljødirektoratet i 2021 og kommunen selv fikk Asplan Viak til å gjøre det samme. Skogen består av kalkgranskog og kalkedelløvskog. Begge rødlistede naturtyper. Miljødirektoratet fant også ut at området hadde potensial for kalkkrevende jordsopp som lever i samliv blant annet med hassel. Naturverdiene ble først faglig godt klarlagt da forslagsstiller sendte inn rapport fra naturregistreringen sammen med planforslaget.

I dokumentene om saken sier kommunedirektøren at dette har vært en krevende sak. Han anbefaler å legge planen ut på høring, bl.a. for å få inn andre myndigheters syn på vektleggingen av vern versus utbygging. Planutvalgets flertall sluttet seg til anbefalingen. Mindretallet ønsket saken stoppet, og anket saken inn for formannskapet (som vedtok at reguleringsplanen skulle på høring).

Da forslaget til reguleringsplan ble behandlet i formannskapet, fikk en fremtredende politiker seg til å si noe sånt som at «Bærum består av 63 prosent skogareal, mer enn nok om Vallerveien 146 blir bygget ut. Der er jo bare kratt – ikke bruksskog.» Vedkommende og mange av de andre politikerne har øyensynlig ikke fått med seg at det er en formidabel forskjell på naturmangfoldet i skogen i de delene av Bærum som ligger under havnivået etter siste istid (ca. 200 m.o.h.) og skogen i marka.

Tross den bevaringsverdige naturen på eiendommen ville Statsforvalteren i Oslo og Viken i sin høringsuttalelse til reguleringsplanen ikke fremme innsigelse til planen. Grunnen var at de hadde godkjent kommuneplanens arealdel der angjeldende eiendom var avsatt til et boligområde. De skriver: «Situasjonen nå er at kommunen allerede har åpnet for utbygging av området, både i reguleringsplan og overordnet plan, før man var kjent med naturverdiene i planområdet. Med bakgrunn i forutsigbarhet og intensjonen med planen fremmer vi ikke innsigelse basert på naturverdiene i området.» Dermed bare fraråder de utbyggingen. Dette betyr jo i praksis at naturkartlegging som skjer i planfasen ikke kan ha noen verdi!

Reguleringsplanen for Vallerveien 146 er ennå ikke sluttbehandlet, men tidligere erfaringer viser at kommunene lett gir blaffen i henstillinger fra statsforvalteren. Uansett utfall er saken et godt eksempel på hvor galt det vil kunne gå for naturen når naturtomter spilles inn som utbyggingsområder før naturmangfoldet der er blitt registrert.

Vallerveien 146 i Bærum er en naturtomt med rødlistede naturtyper. Her planlegges det å bygge 65 leiligheter.
Foto: Bjørg Petra Brekke.

Av Sigmund Hågvar

Oslo sine elvedaler: Et eksempel på kunnskapsbasert forsøk på vern

Kartbasert informasjon om naturverdiene

NOA opprettet i fjor en elvedalsgruppe som vil prøve å få vernet naturen i Oslos elvedaler etter naturmangfoldloven. Her fikk vi virkelig bruk for nettbasert kunnskap! Vi ville vite hvilke arter som var registrert, hvilke av dem som var rødlistet, og viktigheten av ulike naturtyper langs vassdraget. Går du inn på «artskart.artsdatabanken.no» får du opp et norgeskart hvor du kan zoome deg inn til en bestemt lokalitet, for eksempel Lysakerelva. En rekke prikker viser registrerte funn av enkeltarter. Røde prikker viser *rødlistearter*, og klikker du på en rød prikk kommer artsnavn, finnerens navn osv. opp også. Man kan raskt forstå hvilke strekninger av elva som er mest verneverdige ut fra det man vet om arter (men bare den informasjonen som noen har tatt bryet med å legge inn!). Man kan forøvrig også søke på enkeltarters utbredelse i Norge. Slike data har finnerne lagt inn via «artsobservasjoner.no».

Vi klarte også å få fram *registrerte naturtyper og deres viktighet* via https://kart.naturbase.no. **Fremgangsmåte:** Vent til kart over Norge kommer fram. Man klikker på en grønn firkant hvor det står "Jeg ønsker å …". Deretter "Endre synlige kartlag", så "Naturtyper, naturmangfold" og til slutt "Naturtyper - DN håndbok 13". Naturtypene er avgrenset på kartet, de vises med navn (for eksempel rik edellauvskog) og benevnes som «lokalt viktig, viktig eller svært viktig».

Hovedkonklusjon om elvedalene

- Alle elvedalene er biologisk viktige
- Alle har rødlistearter – noen flere titalls
- Alle har viktige naturtyper
- Ingen er vernet etter naturmangfoldloven
- En (Ljanselva) har fått en «verneplan» etter plan- og bygningsloven, der det meste er sikret som naturvernområde (pluss noe park og lek). Også i Mærradalen er store deler regulert til naturvernområde.
- Grøntområdene langs de andre elvene har stort sett status som friområde (pluss noe park og lek)
- Kantsoner er under press pga utbygging, slitasje, hogst, hageavfall, fremmede arter, forsøpling osv.
- Byrådserklæringen av 2019 har nedlagt byggeforbud i en 20-meters sone langs hovedvassdrag og i en 12-meters sone langs sidevassdrag. Dette er ikke tilstrekkelig, da grøntsonene mange steder er bredere.

Men viljen til vern?

Hva så? Elvedalsgruppen i NOA har hatt møte med Statsforvalteren som sammen med Oslo kommune ønsker vern av naturen på østbredden av Lysakerelva som naturreservat. Men vestbredden ligger i Bærum kommune, for elva er selve kommunegrensen! Statsforvalteren sendte for to år siden brev til Bærum og ba dem strekke hånda over vannstrengen og bli med på vern. Men Bærum har vært taus i to år. NOA har purret Bærum kommune, både ved direkte brev og artikkel i Budstikka. Dette burde være en enkel sak, når det faktisk er snakk om kommunalt vern langs det meste av elva, på begge sider. Så kunnskap er altså slett ikke nok. Her trengs vilje til å prioritere naturverdier. Det er hele tiden slitasje langs elvebreddene, med husbygging så langt det lar seg gjøre ut på kantene, med felling av trær, kasting av søppel og hageavfall (som bringer med seg uønskede arter), og generell slitasje. Så en forvaltningsplan må også til. Der bør blant annet døde trær, stående og liggende, få bli. Det er allerede funnet sjeldne, dødved-avhengige biller i elvedalen.

Bevaring av elvedalene kommer til å bli et NOA-prosjekt i flere år fremover. Det er et eksempel på kunnskapsbasert forvaltning. Men det viser seg at selv statsforvalterens påtrykk ikke er tilstrekkelig. Nok et eksempel på at myndighetene ikke klarer naturvern alene. Kunnskap må uansett ligge i bunnen. Grønne holdninger er egentlig like viktig som tørre data for å få til naturvern.

Jarfossen i Lysakerelva. Det går stier langs elva hele veien, fra Bogstadvannet til Lysaker. Foto: Lars og Randi Wilhelmsen.

Av Nikolai Norman

Brennatunet - hva oppnådde NOA?

Vi fikk ikke stoppet Brennaprosjektet, men Markalovens forbud mot boligbygging er gjennom de uttalelser NOA har innhentet fra Sivilombudet (SOM) tydeliggjort, og sikrer at tilsvarende prosjekter ikke vil bli realisert. Brennasakens viktighet tilsier en kort oppsummering:

NOA ble via berørte naboer informert om Oslo kommunes rammetillatelse for 10 herskapelige eneboliger med dobbeltgarasje sommeren 2020. Ingen reguleringsplan var utarbeidet. Kommunen henviste til arealplanen fra 2015 hvor Brenna er angitt som et mulig område for å sikre lokalsamfunnets behov for nye boliger uten ytterligere detaljering av planbestemmelser.

Brennafeltets plassering høyt opp i dalsiden, i konflikt med såvel sti og skiløype og med svak forankring i lokale ønsker om nøkterne boligtilbud foranlediget at NOA i forståelse med naboer fremmet klage over de 10 rammetillatelsene.

Verken kommunen eller Statsforvalteren tok klagen til følge. Kravet om utsatt iverksettelse (stans i anleggsarbeidene) inntil klagesaken var avsluttet ble avvist. Sivilombudet som representerer øverste klagenivå i forvaltningen ble da oversendt klage.

I juni 2021 kunngjorde Sivilombudet at saken ble tatt til full behandling. Dette skjer i mindre enn 5% av de klager som inngis, og bekrefter at ombudet ser behov for nærmere klargjøring av forvaltningens saksbehandling.

Samme måned, juni 2021, startet Løvenskiold anleggsarbeidene med irreversible naturskader som umiddelbar virkning.

Sivilombudet har i 4 separate uttalelser rettet til dels skarp kritikk mot forvaltningens behandling

- Departementets forståelse av «begrenset spredt boligbygging» i Sørkedalen landskapsvernområdet er ikke hjemlet i Markaloven. Fremtidige prosjekter av denne art vil kreve endring i Markaloven. Tidsforløpet etter KLDs stadfestelse av arealplanen i januar 2018 medførte at SOM ikke fremmet krav om ny behandling.
- Oslo kommune / Statsforvalteren har ikke lagt til grunn en korrekt forståelse av forvaltningsloven da NOAs krav om oppsettende virkning / utsatt iverksettelse ble avvist etter at SOM tok saken til full behandling i juni 2021. SOMs beslutning om full behandling av klagen tilsier at grunnlaget for utsatt iverksettelse forelå.
- Kommunen / SFOV foresto feil lovanvendelse da saken ikke ble behandlet etter lovens hovedregel (§ 14, 1.ledd) som skal sikre interesseavveining etter lovens formålsbestemmelse. Feilen foranlediget krav fra SOM om ny behandling etter denne bestemmelse. SFOV erkjente under den nye behandling at eget vedtak fra mars 2021 var ugyldig.
- Ved den pålagte nye behandling har SFOV ikke innhentet høringsuttalelser fra markaorganisasjonene eller andre berørte parter. Det er heller ikke stilt vilkår for godkjennelsen (tilgang til Marka m.v.)

Statsforvalteren foretok nå en ny vurdering hvor konklusjonen etter evaluering av partenes interesser var sammenfallende med opprinnelig vedtak.

NOAs syn er at det nå ikke var hensiktsmessig å videreføre dette sakskompleks med ny klage. Som den historiske utvikling av Brennasaken viser må det forventes at forvaltningens «frie skjønn» ved en eventuell ny klage vil bli preget av behovet for å komme til samme konklusjon.

NOA har imidlertid, gjennom SOMs uttalelser, etablert et tydeligere rammeverk egnet til å styrke Markalovens vern av natur og kulturlandskap.

DIKT

Av Sigmund Hågvar
fra boken «Naturglede, økosorg og fremtidshåp».

Velkommen til skogen som er skapt av tiden.
Velkommen til de grove kjempene som står rotfaste og tause.
Noen med gapende spettehull,
kanskje med en mår eller ugle der inne.
Noen er døde, men står likevel.
Noen ligger utstrakt på mosebunn.
Nesten smuldret til jord.
Nesten tilbake til begynnelsen.

VELKOMMEN TIL TIDEN

Velkommen til en opplevelse av tid.

Av Ingunn Lund-Vang

Sommertreff i det grønne

NOA inviterte til sommertreff på Søndre Sandås torsdag 16. juni. Til tross for skiftende vær med litt friskt sommerregn var oppmøtet godt med både store og små tobeinte, og et par firbeinte. Grillen ble bemannet av Håkon og Erik fra NOA, som bød på pølser, salat og drikke. Festdeltagerne benket seg rundt to bord, og praten gikk livlig rundt forskjellige tema, og da spesielt naturvernsaker. Naturkassene var hentet ut og ble populære blant de minste som også lekte og tegnet i NOAs låve.

Høydepunktet under årets sommerfest var selvsagt mesterskapet i hesteskokasting som hadde hele 18 deltagere. Arrangør var Sørkedalen lokallag av Norges hesteskokasterforbund, og arenaen (Søndre Sandås) var forhåndsgodkjent av Norges hesteskokasterforbund. Måler var Jan M. Fredriksen, mens Nikolai Norman var dommer.

Jens Gram utmerket seg med et perfekt kast på pinnen, det samme gjorde flere av de andre. Det ble spennende runder, med både applaus og heia-rop. NOA-mester ble Bjørn Fåfeng som gikk seirende ut av begge rundene med totalt 92 poeng. 2. plassen tok Colin Murphy med 79 poeng, og 3. plass gikk til Erik O. Kagge med 78 poeng. Den spennende konkurransen høstet stor jubel. Det var hyggelig å se så mange frivillige og medlemmer på Søndre Sandås, og vi gleder oss allerede til neste sommertreff!

1

2

3

4

5

1 Godt oppmøte og hyggelig samvær med store og små på sommerfesten på Søndre Sandås. **2** Håkon og Erik fra NOA stod for grillingen på NOAs sommerfest. **3** Det var ikke mangel på interessante tema å diskutere under årets sommerfest. **4** Det var stor deltagelse i Mesterskapet i hesteskokasting. Her er det Bredo Berntsen som kaster mens måler Jan Martin Fredriksen følger nøye med. **5** NOA-æresmedlem Jens Gram hadde et av mesterskapets perfekte kast med hesteskoen. **6** Vinner av mesterskapet i hesteskokasting: Bjørn Faafeng og hans stødige kastehånd vant alle tre rundene.
Foto: Ingunn Lund-Vang

Tirsdag 11. oktober 2022, kl. 18:00 – 20:00
Litteraturhuset, Oslo | Sal: Wergeland

Naturen vi mister
Tre bøker om naturtap, sorg og håp

Vi starter med en hyllest til naturopplevelsen gjennom fotos av naturfotograf Jørn Bøhmer Olsen. Til bildene leser Sigmund Hågvar dikt fra sin bok «Naturglede, økosorg og fremtidshåp». Hågvar er biolog og naturverner. Han mener at naturopplevelsene må få økt anerkjennelse i naturvernkampen.

Deretter forteller Bernhard Ellefsen om sin bok «Det som går tapt». Ellefsen er litteraturkritiker i Morgenbladet. I 2014 ble han kåret til «Årets litteraturkritiker».

Bakteppet for Ellefsens bok er klima- og naturkrisen, men forfatteren er vel så opptatt av det vi står i fare for å overse i vår egen natur. Han skriver både om reiselitteratur og om litteratur som forholder seg til naturen. Ellefsen gir oss friske blikk på både Fridtjof Nansen og Mikkjel Fønhus. Han er også innom samtidslitteraturens forhold til naturen, slik den viser seg hos forfattere som Kerstin Ekman, Casper André Lugg og Lars Monsen.

Til slutt presenterer universitetsbibliotekar og forfatter Bredo Berntsen boka «Grønne tekster». Dette er håndplukkede tekster gjennom hundre år, fra naturvernets spede barndom til dagens utfordringer. Vi blir innviet i naturvernkamper og ulike ildsjelers engasjement. Ofte har enkeltpersoner betydd mye i norsk naturvern. Historien viser både nederlag og seire. Vassfaret gikk tapt som villmark, mens Hardangervidda ble reddet som vår største nasjonalpark – så vidt.

Til slutt blir det debatt og boksalg. «Grønne tekster» og «Naturglede, økosorg og fremtidshåp» er utgitt av NOA og salgsinntektene går uavkortet til NOAs arbeid.

Villmarkspregede områder i Norge. Områder som ligger mer enn 5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep. Kilde: Brun, M. NOU-1986 / Geodatasenteret AS 2004.

VELKOMMEN!

AKTIVITETSKALENDER – DEL 2

Se NOAs hjemmeside og facebook-side for nærmere informasjon om arrangementene.

DUGNAD HOS NOA - VELKOMMEN - BLI KJENT
Lørdag 15. - søndag 16. okt. Tid: se naturvernforbundet.no/noa/
Sted: Frønsvollen | Påmelding: Nei
Engasjer deg på Frønsvollen. Bli med å sett vår Markabase i stand for besøk og matpakkekafe, parsellhagedrift og fugletitting.

GUIDET TUR PÅ EVENTYRSKOGSTI TIL FRØNSVOLLEN
Søndag 16. okt. Tid: se under naturvernforbundet.no/noa/
Sted: Frognerseteren-Frønsvollen
Bli kjent med NOAs arbeid for markanaturen og arbeidet på Frønsvollen.

ÅPEN DAG HOS NOA / SYKKELVERKSTED
Søndag 16. okt. Tid: kl. 13–15
Sted: Søndre Sandås, Sognsvann | Påmelding: Nei
NOA har fått sykkelverksted av Sparebankstiftelsen. Vi hjelper syklister som ønsker å sykle i vinter med å skifte dekk. Det finnes redskaper til å reparere sykkelen sin, og flinke folk som hjelper ved behov. Du er også velkommen for en prat rundt bålpannen.

PLUKK OG SPIS SOPP MED HELE FAMILIEN
Søndag 16. okt.
Sted: Sognsvann | Påmelding: Sopp- og Nyttevekstforeningen
Bli med på sopptur og få hjelp til å bli kjent med ulike sopparter.

GUIDET TUR FRA LOSBY - SKAULEIS MOT BJØNTJERN
Søndag 23. okt. Tid: se under www.ostmarkasvenner.no
Sted: Losby | Påmelding: Østmarkas Venner
Bli med i den vakre og ville skogen inn mot Bjønntjern.

ÅPEN DAG HOS NOA
Søndag 13. nov.
Sted: Søndre Sandås, Sognsvann | Påmelding: Nei
Bli kjent med NOA på Søndre Sandås. Her kan du også få kjøpt neste års markakalender.

TEMAKVELD OM MARKA
Tirsdag 15. nov. Tid: kl. 18
Sted: Søndre Sandås, Sognsvann | Påmelding: haakon@noa.no
Lær om NOAs arbeid for markanaturen og hvordan du kan bidra!

DUGNAD HOS NOA – GJØRE KLAR TIL VINTEREN
Lørdag 19.- søndag 20. nov.
Sted: Frønsvollen | Påmelding: Nei
Bli med å gjøre Frønsvollen klar til vinteren.

SITAT

«I vår avfortryllede tid, der alt skal måles og veies på kapitalismens gullvekt, der alt har en pris, blir det uvurderlige verdiløst. Et økosystem kan ingen sette en pris på, så derfor kan det like godt ødelegges. Man ødelegger det ved å sette en pris på de individuelle delene. En kilopris på trærne.

Skogsindustrien forteller oss at det finnes flere trær i Sverige enn før. De sender en langrennsløper til en treplantasje og lager en reklamefilm for grønn bensin, de innbiller oss at vi skal redde klimaet ved å brenne trærne. For trærne er jo fornybare, og for hvert tre vi tar, planter vi to nye. Det er bare det at det uvurderlige, usynlige nettverket som er en skog, tilintetgjøres. En skog er et nettverk av bakterier, sopper, planter og dyr. Det er det nettverket som har bygget opp matjorden i denne verden. Når skogsindustrien driver snauhogst, er det ikke bare trærne som fjernes. Det er et helt økosystem som forsvinner. Og det tar veldig lang tid før det kommer tilbake, selv om man planter en granåker. Og jordens urgamle evne til å binde CO_2 fra luften, å bygge matjord, brytes ned.»

Sitat fra artikkel av Stefan Sundstöm (musiker og skribent) under vignetten «Naturligvis».

Stubbesitter

KreativStrek/Sundhell

BRUKEN AV VERDEN

I 1963 kom det ut en bok på fransk med den svært treffende tittelen *L'usage du monde* – noen år senere også på norsk. Det var den jeg leste – *Bruken av verden*. To unge sveitsere dro på tur til Afghanistan med et gammelt vrak av en bil. Det var i de årene verden lå åpen for oss som er gamle nå. Vi hadde tatt verden i bruk – det var bare å forsyne seg. Vi og et par generasjoner før oss, lærte av de elleville britene at Norge var deres lekegrind, «The Norwegian Playground». Vi haiket som 17-åringer til Rivieraen, og kom levende hjem igjen til jublende glede for våre engstelige foreldre. Vi brukte en folkevogn varebil som bobil og kjørte til Hellas (og lærte at ingen er flinkere til å mekke gamle biler enn folk i en gresk landsby – når delene sendes fra mann til mann, kommer de finpusset på plass!) Vi gikk på Josten, Bispen og Storen etc, andre seilte til Island og Skottland.

Livet på stubben i dag med min kjære Leika preges nok av glede over det livet som har vært, samtidig som det også farges av frykten for det som er underveis. Mange ser de farene som truer, men det er ikke de som styrer verden. Min begavete hundevenn ser også mitt mismot og kommer med en trøstende labb.

Når vi snakker om bruken av verden i dag, dreier det seg helst om misbruk, overbelastning, nedbygging av matjord (det skal visst bli tryggere å kjøre i 110 km/t gjennom Hadeland), irreversibel temperaturstigning, forurensning, fiskedød og uttørking.

Hvalrossen Freya kom ned for å fortelle oss om isavsmeltingen nordpå – allerede de gamle grekere visste at man skjøt ikke budbringeren.

Vi høres av.

SETT OG SAKSET

av Ingunn Lund-Vang

Gaupebestanden ned

Den norsk gaupebestanden består nå av 58,5 familiegrupper. Det er under det nasjonale bestandsmålet på 65 familiegrupper. En familiegruppe består av ei hunngaupe med en eller flere unger. Gaupebestanden holdes nede på det politisk satte lave bestandsmålet via årlig kvotejakt. Det er Rovdata som kartlegger antall norske rovdyr årlig.

Av Ingunn Lund-Vang. Kilde tall: Rovdata.no

Lovlig epleslang i Oslo

Nå er det lovlig å gå på «slang» i Oslo kommune. Helt lovlig kan du plukke epler og pærer, plommer og kirsebær på trær rundt omkring i Oslo by. Bymiljøetaten har laget et kart som viser hvor du finner frukttrærne. Klikk på et liste-symbol for frukten du er interessert i, og kartet viser plasseringen med konkrete fargekoder over frukttrærne. Kartet finner du her: https://bit.ly/frukttraerioslo

Tekst: Ingunn Lund-Vang. Kilde: Bymiljøetaten i Oslo.

BOKOMTALE

Av Ingunn Lund-Vang

SLÅTTEENGER – INSEKTER OG ETABLERING AV ENG

«Slåtteenger - insekter og etablering av eng» er et informativt hefte utgitt av Naturvernforbundet i Nes. Til salgs blant annet hos NOAs hovedkontor.

Slåtteeng er en sterkt truet kulturlandskapstype, og det er også en av de mest artsrike naturtypene i landet vårt. Slåtteengene må skjøttes på tradisjonelt vis for å beholde artsmangfoldet. Det har Naturvernforbundet i Nes tatt på alvor. Karin Olsen, leder av Naturvernforbundet i Nes, deltok i 2019 på et slåttekus i regi av Botanisk forening. Det gav mersmak, og har i dag resultert i et godt og informativt hefte om slåtteenger, i tillegg til slåtteengprosjekter i Nes kommune.

Heftet var opprinnelig ment for elevene på Østgård skole, men vokste i omfang til et kunnskapsrikt hefte som i dag har informasjon om hvordan man går fram for å lage sin egen slåtteeng (alt fra i en balkong eller liten hage til større plass). Heftet inneholder i tillegg faktasider om insekter og spesielt pollinatorer, samt en oversikt med fargebilder over engplanter som vokser i området til lokallaget. Mange av disse plantene er kjent fra slåtteenger forskjellige steder i landet vårt. Heftet er utgitt med støtte fra Miljødirektoratet.

LOKALLAG I NOA

Sist oppdatert: 25.8.2022 Send rettelser til noa@noa.no

Naturvernforbundet i Asker
Kontaktperson: Jan Häusler, 982 99 667, asker@noa.no

Naturvernforbundet i Bærum
Kontaktperson: Kari Balke Øiseth, 905 18 537, baerum@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Groruddalen
Kontaktperson: Helge Braathen, 992 28 966, groruddalen@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet på Jevnaker
Kontaktperson: Jan Wilhelm Holst, 959 38 698, janwholst@hotmail.no

Naturvernforbundet i Lillestrøm
Kontaktperson: Sverre Solberg, 959 98 790, lillestrom@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Lørenskog
Kontaktperson: Tom Clark, 977 10 561, lorenskog@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Nannestad/Gjerdrum
Kontaktperson: Todd Nore, 932 31 716, todd_nore@hotmail.com

Naturvernforbundet i Nes
Kontaktperson: Karin Olsen, 419 20 615, nes@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet på Nesodden
Kontaktperson: Peter Schjølberg, 908 46 613, peterschjo@gmail.com

Naturvernforbundet i Nittedal
Kontaktperson: Hiltrud Hemmersbach, 67 07 95 44, nittedal@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Nordre Follo
Kontaktperson: Bjørn Gunnar Ganger, nordrefollo@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Nord
Kontaktperson: Karina Sætersdal Nilssen, oslonord@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Sør
Kontaktperson: Ingvild Melvær Hanssen, oslosor@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Vest
Kontaktperson: Colin Murphy, 481 43 588, oslovest@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Oslo Øst
Kontaktperson: Torgeir Vestre, 417 58 650, osloost@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Ås
Kontaktperson: Rebekka Sundøy Haldorsen (administrativ leder)
og Pernille Fritheim (politisk leder), aas-nnv@naturvernforbundet.no

Naturvernstudentene i Oslo
Kontakt: natstudoslo@gmail.com

Naturvernstudentene NMBU
Kontakt: naturvern@nmbu.no

kNUst Oslo
Kontakt: knust.oslo@nu.no

KONTAKTPERSONER I REGIONER UTEN LOKALLAG

Enebakk Kontaktperson: Kjell Arild Ødegård, 473 82 810
Aurskog-Høland Kontaktperson: Yvonne Ødegaard, 477 12 456, yvonneodegaard@gmail.com

KONTAKTPERSONER NATUR OG UNGDOM

Oslo Natur og Ungdom Kontaktperson: Aurora Gozzi Tobiassen, 406 43 348, aurorat@nu.no
Viken Natur og Ungdom Kontaktperson: Nora Havstein Håpnes, 416 25 500, norah@nu.no

KONTAKTPERSONER I NOAs TEMALAG

Fjordgruppa: Jan Magnusson, jamagnu@online.no
Frønsvollen: Jens Martin Bertheussen, fv@noa.no
Markagruppa: Bjørn Faafeng, bjanfa@gmail.com

SETT OG SAKSET

av Ingunn Lund-Vang

Ny rapport om verdsetting av natur

I en ny rapport fra Naturpanelet advares det mot å ta avgjørelser kun basert på naturens egenverdi. «– Når vi skal ta beslutninger som får konsekvenser for naturen, er det ofte utfordrende å veie verdiene i naturen opp mot andre samfunnshensyn. Naturpanelets rapport belyser blant annet at fokus på kortsiktig profitt og vekst ofte skygger for de mange verdiene i naturen. Samtidig beskriver panelet en rekke metoder og verktøy for å ta hensyn til ulike verdier, sier Nina Vik, fagdirektør i Miljødirektoratet og leder for Norges delegasjon til Ipbes. 82 av de fremste ekspertene fra hele verden har bidratt til The Assessment Report on the Diverse Values and Valuation of Nature. Rapporten ble lørdag godkjent av de 139 medlemslandene i Naturpanelets 9. plenumsmøte. Miljødirektoratet er norsk knutepunkt for Naturpanelet og leder den norske delegasjonen.

Sett & sakset på miljodirektoratet.no Publisert 11.07.2022

Nå kan du bestille Markakalenderen 2023. Ved å kjøpe Markakalenderen får du 12 flotte markabilder og 12 turforslag i eventyrskog. Kalenderen dekker alle Markas områder, du kan oppdage eventyret i nye og gamle områder, finne naturroen, mulighetene og magien. Ønsker du å dele hele marka med familie, venner eller kolleger er dette julegavetipset til deg som er tidlig ute. Ved kjøp av kalenderen bidrar du til NOAs arbeid med å ta vare på Marka, spre naturkunnskap og naturglede.

MARKAKALENDER 2023

160,- /stk.

Porto og ekspedisjonsgebyr kommer i tillegg.

Rabatt ved kjøp av mer enn én kalender. Priser:
1 eks. kr 160,-
2–4 eks. kr 150,-/stk.
5–10 eks. kr 140,-/stk.
11–20 eks. kr 120,-/stk.
Be om pris ved bestiling av mer enn 20 eks.

BESTILL I DAG: Klipp ut kupongen, send bestilling til noa@noa.no eller ring NOA på 22 38 35 20.

Merk: Vipps kan ikke benyttes for å bestille kalenderen. Kalenderen er klar for utsendelse i begynnelsen av oktober. Kommer du innom Søndre Sandås ved Sognsvann i kontorets åpningstid eller kjøper kalendere på et av utsalgsstedene slipper du porto og gebyr. Se www.noa.no for liste over utsalgssteder.

Jeg bestiller herved ..... eksemplar/er av NOAs Markakalender 2023. Kalenderen koster **160,-/stk.**, porto og ekspedisjon kommer i tillegg. Faktura sendes med kalenderen.

Navn .....

Adresse .....

Postnummer og sted .....

Telefonnummer .....

DET GIS RABATT VED KJØP AV MER ENN EN KALENDER

160,-/stk. • 2 – 4 eks. 150,-/stk. • 5 – 10 eks. 140,-/stk. • 11 – 20 eks. 120,-/stk.

ADRESSATEN BETALER FOR SENDING I NORGE

posten

Naturvernforbundet
i Oslo og Akershus
Svarsending 2209
0091 Oslo